

YTTRANDE

Utbildningsdepartementet

103 33 Stockholm

REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET "BEVARA LJUD OCH RÖRLIGA BILDER. INSAMLING, MIGRERING – PRIORITERING" (SOU 2004:53)

Svenska Filminstitutet (SFI) önskar härmed inkomma med följande yttrande över SOU 2004:53 *Bevara ljud och rörlig bild. Insamling, migrering – prioritering*. SFI:s yttrande är koncentrerat till de delar av betänkandet som berör den rörliga bilden, och i synnerhet till de rörliga bilder som ursprungligen framställts eller visats på filmbas.

Inledning

Mycket av det material av rörliga bilder som Statens Ljud- och Bildarkiv (SLBA) bevarar och tillgängliggör gäller pliktexemplarsreglerad bandning av televisionssändningar. SLBA har här en unik uppgift att *både bevara och tillhandahålla* denna typ av material för forskningssyfte. En mindre del av SLBA:s innehav av rörlig bild består av filmer ursprungligen framställda och visade på filmbas. För denna typ av rörlig bild är SLBA:s uppgift *endast att tillhandahålla* materialet för forskning. För det *långsiktiga bevarandet* ansvarar SFI.

Filmer ursprungligen framställda eller visade på filmbas har i huvudsak införlivats i SLBA:s samlingar på tre sätt:

1. de har sänts i tv och därefter förvärvats genom pliktexemplarsband,
2. de har förvärvats genom scanning av filmkopia som filmens distributör har tillhandahållit enligt lagen om pliktleverans,
3. de har på uppdrag av forskare lånats in från SFI:s arkiv och överförts till videoband.

Distinktionen mellan pliktexemplarsreglerad bandning av televisionssändningar och rörlig bild ursprungligen framställd eller visad på filmbas saknas i utredningen, men SFI anser denna distinktion nödvändig eftersom den är avgörande vad gäller frågor om det långsiktiga bevarandet.

Kapitel 12 – Förslag till inriktningen för egen insamling och prioritering

12.1 Egen insamling och prioritering

SFI stödjer utredningens förslag att produktioner som innehåller unik information skall ha högsta prioritet. Bandning och migrering av repriserat material ("dubletter") kan därmed undvikas.

12.2 Egen inspelning

SFI stödjer utredningens förslag att SLBA ska få i uppdrag att samla in radio- och televisionsprogram genom egen inspelning, samt att de förslag som nämns under avsnitt 12.1 även skall gälla för egen inspelning.

Kapitel 13 – Förslag till ändring av kravet på pliktleverans av film

SFI ställer sig bakom utredningens förslag till en ändring av pliktexemplarslagen, med innebörden att SLBA upphör att scanna den biografilm som senare pliktexemplarlevereras i form av videogram eller dvd-skiva (under förutsättning att ingen variation i de olika utgåvorna föreligger). Den biografvisade filmen deponeras på filmbas till SFI av respektive distributör/rättighetsinnehavare, och är därigenom långsiktigt bevarad.

Genom en ändring av pliktexemplarslagen enligt ovan, kommer scanningskapacitet att frigöras hos myndigheten. Detta möjliggör ett fördjupat samarbete mellan SLBA och SFI vad gäller tillhandahållandet av filmer ur SFI:s arkiv på uppdrag av forskare.

Kapitel 14 – Förslag till migrering av inspelat material

14.1 Grundläggande inriktning för migrering

SFI stödjer utredningens förslag att SLBA:s samlingar av analoga videoband ska föras över till digitala filer (s.k. migrering), och att myndigheten därmed också får möjlighet att ta emot audiovisuellt material som av broadcastingbolagen levereras i digitaliserad form. Vidare tillstyrker SFI utredningens förslag att valet av kvalitetsnivå vid migreringen lämpligen görs av SLBA, tillsammans med berörda samarbetspartners.

SFI menar, i likhet med utredningen, att migreringen måste komma igång snarast, då delar av materialet är av sådan låg kvalitet att det riskerar att gå förlorat. Det stora kulturhistoriska värdet materialet innehåller är enligt SFI:s uppfattning omistligt.

Svenska Filminstitutet vill dock poängtera att ovanstående stöd för utredningens förslag enbart gäller bevarandet och tillhandahållandet av pliktexemplarsbandade eller egeninspelade televisionssändningar, samt tillhandahållandet för forskning av rörliga bilder som ursprungligen framställts eller visats på filmbas – inte det *långsiktiga bevarandet* av de senare. Det finns fyra skäl till SFI:s ståndpunkt i denna fråga:

- a) Aktuella studier¹ visar att film på filmbas som arkiveras under optimala omständigheter har en livslängd på mer än 1 000 år, att jämföras med livslängden för analoga videoband (10-50 år) och lagringsband för digitala filer (3-7 år).

¹ Bl.a. vid Image Permanence Institute i Rochester, N.Y., USA

- b) Enligt EU-rapporten *European Film Heritage on the Threshold of the Digital Era* (juni 2004), finns det idag ingen teknik som möjliggör digitalisering av film på filmbas utan att information går förlorad.
- c) Redan vid överföringen av film på filmbas till de analoga videoband som SLBA ämnar digitalisera har information gått förlorad.
- d) Utredningens teknikgrupp skriver i bilaga till utredningen att visst informationsbortfall vid migreringen kan accepteras, vilket SFI menar inte får gälla film som ursprungligen framställts eller visats på filmbas.

14.2 Migreringsprojekt

SFI stödjer förslaget om ett tioårigt migreringsprojekt, samt att det ska bedrivas under SLBA:s huvudmannaskap i samverkan med berörda parter. Då digitalisering i sig inte innebär att materialet bevaras, anser SFI att det digitaliseringssystem som byggs upp vid SLBA måste möjliggöra *automatiserad* överföring av datafiler till nya lagringsband, så att det *framtida* bevarandet underlättas. Den automatiserade överföringen måste dock utföras på ett sätt som minimerar risken för att information går förlorad.

Utredningen nämner alternativa finansieringsmöjligheter som exempelvis arbetsmarknads- och regionalpolitiska medel. Det aktualiserar frågan om lokalisering av den nya migreringsverksamheten.

År 2001 fick SFI i uppdrag att etablera ett filmarkiv för icke-fiktiv film som inte producerats för biografvisning. Enligt beslut av riksdagen lokaliserades arkivet till Grängesberg. Beslutet förbereddes av en organisationskommitté med representanter för bl.a. SFI, SLBA och Sveriges Television (SVT). Av regeringens proposition 2001/2002:1 (utgiftsområde 17, sid. 67) framgår att Ludvika kommun har en ambition att på längre sikt bygga upp en större mediavårdsanläggning där filmarkivet utgör en naturlig del. Anläggningen beräknas vara inflyttningsklar hösten 2005. I de tre senaste årens budgetunderlag har SFI framhållit det som mycket angeläget att fler mediaverksamheter etableras till Grängesberg, för att på så vis bredda och fördjupa kompetensen inom mediaområdet på orten. När det gäller administration, teknisk service, bevarandetrymmen, transporter och datakommunikation finns mycket att vinna på en lokalisering just till Grängesberg.

SFI förordar därför att migreringsprojektet lokaliseras till Grängesberg. Därmed skulle det idag väl fungerande samarbetet mellan SFI och SLBA kunna utvecklas ytterligare.

Avslutning

Svenska Filminstitutet har i yttrandet gjort en distinktion mellan SLBA:s innehav av analoga band som är ett resultat av pliktexemplarsreglerade bandningar av televisionssändningar, och SLBA:s innehav av analoga band av filmer som ursprungligen visats eller framställts på filmbas. För den senare kategorin av filmer ansvarar SFI för det långsiktiga bevarandet eftersom film på filmbas har en överlägsen livslängd och då överföring av film på filmbas till digitala filer inte är möjlig utan att information går förlorad.

När det gäller produktion och distribution av rörliga bilder avsedda att visas på biograf sker idag en snabb teknikutveckling, inte minst i Sverige. Den dag digitalbion är verklighet kommer de flesta filmer aldrig att föreligga i form av film på filmbas. Detta kommer att få konsekvenser för det långsiktiga bevarandet av vårt framtida filmarv. Att SLBA redan nu får möjlighet att bygga upp en digitaliseringskompetens ökar beredskapen

att ta om hand framtidens digitalt framställda biograffilmer. Men detta kommer också att aktualisera arbetsfördelningen mellan SLBA och SFI.

Trots att film bäst *bevaras* på filmbas kommer krav från omvärlden (allmänhet, uppdragsgivare, forskarsamhälle, rättighetsinnehavare m.fl.) på *tillgänglighet* av material i offentligt finansierade arkiv på sikt att göra en digitalisering av delar av SFI:s filmarkiv nödvändig.

I ett längre perspektiv finns dessutom risken att filmlaboratoriekompetens och produktion av råfilm kommer att försvinna, vilket i så fall gör en digitalisering av SFI:s filmarkiv nödvändig också ur *bevarandesynpunkt*. Förhoppningsvis blir detta inte aktuellt förrän teknik att överföra film på filmbas till digitala filer utan informationsbortfall existerar.

Med tanke på de stora investeringskostnader i utrustning och kompetens som krävs för att genomföra en digitalisering av rörliga bilder, och med tanke på att det även i SVT:s arkiv finns unikt material, anser SFI det nödvändigt att regeringen tar initiativ till en övergripande plan för de tre offentligt finansierade audiovisuella arkivens framtida utveckling. Det underlag till en nationell bevarandeplan som år 2002 togs fram av SLBA, SFI och SVT, bör i detta sammanhang beaktas. I arbetet bör även rutiner för den katalogisering av filmografiska uppgifter som görs vid arkiven ses över, så att det idag existerande dubbelarbetet elimineras. De tre berörda institutionerna bör spela en central roll i denna process.

Stockholm 2004-08-26

Svenska Filminstitutet

Åse Kleveland
VD